

Gitty Korsuize

Ruige dwergvleermuizen in een platte Schweglerkast in een park aan de rand van Utrecht (foto: Gitty Korsuize).

Stadsgeheimen Gewone dwergvleermuis in Utrecht

Een vleermuiskast aan een huis (foto: Gitty Korsuize).

Grote mitigatiekast aan schoolgebouw aan de Duurstedelaan (foto: Floris Brekelmans).

Uitgelekte geheimen

Na de vermelding van Utrecht in de Lonely Planet top 10 van onontdekte steden is de binnenstad van Utrecht en dan met name de Oudegracht universeel bekend onder toeristen. Tegenwoordig kun je zelfs een wandeling met een gids maken door de steegjes en verstopte binnentuinen die de Utrechtse binnenstad rijk is.

Andere geheimen van Utrecht: Wim Vuik heeft de stiekeme schuilplaats van vele Tongvarens en andere muurbegroeiende planten blootgelegd met zijn straatputten-onderzoek in 2000-2002 (o.a. Vuik, 2006). En sinds de start van het ringslangproject in 2010 worden er steeds meer ringslangei-restanten in composthopen op de volkstuinen ontdekt. Eigenlijk heb je als stadsecoloog toch een soort van 'Eco-leaks' – taak. Vooral omdat dit mensen de ogen opent voor stadsnatuur met als uiteindelijk doel een betere

bescherming van de planten en dieren die de stad als leefgebied hebben gekozen.

Onontdekte geheimen

De stad blijft voorlopig nog wel het meest spannende 'natuurgebied' van Nederland. Neem bijvoorbeeld de Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus*

Dit huis is in 2010 gebouwd. Hier zijn 83 uitvliegende Gewone dwergvleermuizen geteld, allemaal uit de spouw, niet een uit de vleermuiskast (foto: Gitty Korsuize).

pipistrellus). Zo klein dat hij in een luciferdoosje past. Iedere oplettende bewoner heeft het dier-tje wel eens rond zijn huis zien vliegen. Niemand kan echter vertellen waar het diertje zich overdag verstopt en of hij in aantal vooruit- of achteruitgaat. De huidige trend tot nisolatie van de spouwmuren zou een negatief effect kunnen hebben op de populatie; zeker weten doen we dat echter niet.

In Utrecht zijn afgelopen jaar rond de 50 vrijwilligers onder leiding van professionals op zoek gegaan naar de geheime verstoppelken van deze algemene stadsbewoner. Bij een aantal woningen, zowel nieuwbouw als oudbouw, zijn in de avond uitvliegende vleermuizen geteld. Vol verbazing constateerden we samen met de bewoner dat er 39, 84 of 129 vleermuizen uit de spouwmuur kwamen. Een open stootvoeg van net iets breder van 1 cm geeft ze toegang tot de spouw.

In Utrecht zien we dat de Gewone dwergvleermuizen in de zomer vooral verblijfplaatsen gebruiken in de nabijheid van grotere parken, wateren en in de stadsrand, waar ook het voedsel vliegt. We hebben in 145 gebouwen een verblijfplaats gevonden, maar dat is vast niet alles. In september, toen de Gewone dwergvleermuis zich klaar maakte voor de winter, zwermden ze bij 60 gebouwen; deze winterverblijven lagen weer meer rondom de binnenstad.

Een voorbeeld van een Facebook-post om vrijwilligers te werven voor BAT030.

Kader. VleerMUS

Voor trendanalyses van vleermuizen worden nu vooral gegevens van wintertellingen en gegevens uit het NEM-VTT gebruikt (het opnemen van vleermuisgeluiden tijdens routes die in het buitengebied worden gereden). De Gewone dwergvleermuis komt vooral voor in de stad en overwintert in spouwmuren waar we ze niet kunnen zien en dus ook niet tellen. Om te bepalen of de populatie voor- of achteruit gaat, starten we in augustus met een nieuw meetnet VleerMUS (vleermuizen Meetnet Urbane Soorten). Fietsroutes door stedelijk gebied en de buitengebieden binnen 10 km worden 3 keer gefietst met een batlogger. Hierdoor kunnen we de voor- of achteruitgang van de populatie stedelijke vleermuizen (Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger) volgen.

Gewone dwergvleermuizen in een houtbetonnen vleermuiskast. Eén van de vele vleermuiskasten opgehangen in de parken aan de randen van Utrecht (foto: Gitty Korsuize).

Geheim steeds verder onthuld

Om de Gewone dwergvleermuis in Utrecht te behouden werken we met een pro-actieve aanpak. We maken in 2017 nieuwe verblijfplaatsen, zoals geschikte spouwmuren bij nieuwbouw en zg. Korstenkasten, nabij de bestaande verblijfplaatsen en het groen, omdat we deze locaties het meest kansrijk achten. Kansrijk vanwege de hogere ontdekkingskans door de vleermuis, en daarmee de snellere in gebruikname. We willen het 'Soortenmanagementplan – de Utrechtse aanpak diervriendelijk bouwen' (gemeente Utrecht, 2016) als eerste toepassen op de eigen gemeentelijke gebouwen. Hiertoe willen we bij nabijgelegen nieuwbouwprojecten in de gebouwen verblijfplaatsen voor vleermuizen opnemen. Is er geen nieuwbouw in de

omgeving gepland, dan zoeken we locaties waar we grote vleermuiskasten kunnen ophangen. Vervolgens willen we uitbreiden naar andere bouwende partijen in de stad, zoals woningbouwcorporaties. Of de vleermuizen gebruik gaan maken van de nieuwe verblijfplekken zal met de vrijwilligers van BAT030 worden gemonitord door regelmatig te controleren of de kasten bezet zijn. Met het starten van een eerste monitoringsmethodiek

voor stadsvleermuizen VleerMUS (kader) gaan we inzicht krijgen in de vooruitgang (of achteruitgang) van de populaties. Zo zullen we blijven leren over de Utrechtse Gewone dwergvleermuis.

Literatuur

Vuik, W., 2006. Kader: Varens in de put. In: Rossenaar, A.J., B. Odé & R. Beringen, Natuurontwikkeling en flora langs de grote rivieren. Themanummer VOFF 10 jaar van De Levende Natuur 107 (6): 239.

Drs. G.A. Korsuize
Adviseur stedelijk groen & stadsnatuur
Gemeente Utrecht
Postbus 8406
3503 RK Utrecht
g.korsuize@utrecht.nl